

HOFFER ÉVA

Pálya-életrajz

LÁTÓSZÖG

Az alábbi írást Lányi Katalin juttatta el lapunkhoz, ő pedig dr. Lakatos Zoltánné Ecker Katalin óvónótól, a fővárosi Óvodatörténeti Múzeum¹ életrehívójától kapta. Az írást kísérő levél szerint: „Kissé kacifántos a szöveg összeállítása, ám gondolom, szakmailag és az érdeklődőknek érdekes lehet, (némi átfogalmazással) szakmai emléket jelenthet.”

Sajnos sem az emlékirat szerzője, Hoffer Éva, sem a szöveget a feledéstől megmentő Ecker Katalin nem él már, így ezúton is szeretnénk megköszönni Lányi Katalinnak, hogy rendelkezésünkre bocsátotta és a közönség számára is megismerhetővé tette ezt az izgalmas korrajzot és hiteles szakmai példát. A Pálya-életrajzot változatlan formában, a minimálisan szükséges nyelvi gondozással közöljük, a szöveghez kapcsolva a szerző fia, Hoffer János reflexióit és visszaemlékezését.

Mindig is óvónőnek készültem. Magam nem jártam óvodába, nem is láttam óvodát, sem kívülről, sem belülről. Mai mentalitásommal azt gondolom, hogy tudattalanul az édesapámat akartam követni, tehát gyerekeken segíteni. Édesapám gyermekorvos volt, és hivatásának áldozata lett.² Én akkor 4 éves voltam, anyám nem ment újból férjhez, így testvérré sem volt kilátásom, nagyon magányos gyerek voltam.

Az Állami Brunsvík Teréz óvónőképzőbe jártam 1931–1935-ig, tudva és tapasztalva, hogy ez rendkívül konzervatív, katonás, merev, porosz szellemű iskola. Az egyetlen, aki friss levegőt hozott be, Kenyeres Elemér pszichológiatanár volt. Sajnos meghalt 1933-ban. Amit a gyakorlóóvodában láttam, meg azokban a fővárosi óvodákban, ahová hospitálni

jártunk, az mind gyerekelles volt. A pedagógiai célkitűzés az engedelmség, a szófogadás volt, a gyerekek önállósága, kreativitása, önkifejezése, lelki igénye teljesen háttérbe szorult. Ekkor pedig már működtek modern pedagógiai és pszichológiai irányzatok: Montessori, Claparède, Piaget, melyek a fejlődés-lélektanon alapultak.

Tudtam, hogy az óvónőképzőn kívül kell ismereteket szerezni, sokat olvastam, eljártam a Gyermektanulmányi Társaság előadásaira, a Magyarországi Pszichoanalitikus Egyesület szemináriumaira, az Individuálszichológiai Társaság előadásaira. Megnéztem a Családi Iskolát (Nemesné Müller Márta), a Montessori-iskolát és -óvodát (Burchard Erzsébet), mindenre odafigyeltem, ami a modern, liberális nevelést hirdette.

¹ A gyűjtemény a Fővárosi Gyakorló Óvoda és Továbbképzési Intézményben (1068 Budapest, Városligeti fasor 30.) található.

² Anyai nagyapám, dr. Vajna Ármin gyermekorvos volt a Zsidó Kórházban (Szabolcs utca). Úgy tudom, hogy egy műtét során általános szepszist kapott. Akkor még nem volt antibiotikum, belehalt. (Hoffer János kiegészítése)

Diploma után nem volt könnyű elhelyezkedni. Egy fél évig a Nemzetközi Gyermekmentő Szövetség (a budapesti megbízott Vajkai Rózsi volt) Mária Valéria telepi (ma József Attila telep³) óvodájában dolgoztam, ingyenes gyakornokként. Ez talán a város legnyomorúságosabb negyede volt, az óvoda amolyan gyermekmegőrző, ahol fűtve volt, és egyik nap babfőzeléket, másik nap krumplifőzeléket kaptak a gyerekek. Játék, foglalkozás nem volt, csak meséltünk, énekeltünk. A jótékonyági alapból meg lehetett talpaltatni a cipőjüket.

A következő félévben egy haladó szellemű magánóvodában voltam alkalma-

zott. Azután megnyitottam saját magánóvodámat, a Csáky u. 5.-ben (ma Hegedűs

Gyula u.). A magánóvodákat akkor „játászóotthonnak” vagy „gyermekfoglalkoztatónak” nevezték, engedélyt kellett kérni hozzá, elvben szakfelügyelő ellenőrizte (nem emlékszem, hogy egyszer is járt volna ott), és higiénikus szempontból a kerületi tisztiorvos. Az adófizetést komolyanvették. Ízlésesen, csinosan rendeztem be az óvodát, könnyű asztalokkal és székekkel (a fővárosi óvodákban ekkor még hosszú asztalok mögött támlás padokban

szorongtak a gyerekek), sok játékkal és munkaanyaggal. Kb. 20 gyerek járt oda, bő tere nyílt a fantáziának és kreativitásnak, volt torna, ének, ütőhangszerekkel kísérve, vers, mese és sokféle manuális foglalkozás; bábozás, dramatizálás, tehát minden olyan foglalkozás, ami ma már minden óvodában természetes, de ez 60 évvel ezelőtt volt! Szabadság volt, de nem szabadosság. A viselkedés alapszabályait elsajátították a gyerekek, és megtanulták az egymás iránti toleranciát. Az óvoda hangulatára jellemző, hogy 1987-ben összehívtunk egy találkozózt (furcsa módon a háborúban szétlőtt lakásban megtaláltam azt a füzetet; melyben a névsor volt),⁴ és

egyik nap babfőzeléket, másik nap krumplifőzeléket kaptak a gyerekek

kb. 25-en össze is jöttünk, nagyon jó hangulatban, többé-kevésbé volt is emléküik az

óvodáról ezeknek a tanár-, orvos-, nyelvész- stb. embereknek. Mai napig is tartom a kapcsolatot néhányukkal, akik már nagyszülők.

Az ostrom után folytattam az óvodát a Csanády u. 5.-ben,⁵ majd a mostani lakásomban⁶. Közben férjhez mentem,⁷ megszületett a lányom.

1949-ben meghívtak a SZOT-óvoda vezetőjének. Egy tehetséges belsőépítésszel magánvillából alakítottuk ki az óvodát a

³ József Attila-lakótelep.

⁴ Őrzöm ezt a füzetet, amiben az óvodások nevét, lakcímét, születési dátumát jegyezte be a mamám. Sok ismert név van benne. És még csekély számban, de él vagy élnek óvodásai. Becslésem szerint kb. 10-11 éven át volt óvoda, a vészkorszakban egy ideig nem működött. (Hoffer János kiegészítése)

Langer Klára és/vagy Reismann Mariann készített az óvodásokról fényképeket. Nagy sajnálatomra ezeket a mamám a kecskeméti Fotómúzeumnak ajándékozta. Néhány felirat nélküli kép maradt mutatóba. (Hoffer János kiegészítése)

⁵ A háború után a szüleim rövid ideig itt laktak. (Hoffer János kiegészítése)

⁶ Pozsonyi út 36. A mamám élete végéig (majdnem 70 évet) lakott ebben a lakásban. (Hoffer János kiegészítése)

⁷ A házasságkötés 1944. április 24-én volt. Ekkor az apám munkaszolgálatos volt, a sárga csillag viselése 1944. április 5-től volt kötelező. (Hoffer János kiegészítése)

Gorkij fasorban.⁸ Együtt terveztük meg a berendezést, a felszerelést, magam választhattam ki a munkatársakat. Nagy felelősség volt a SZOT funkcionáriusainak fenntartott óvodát vezetni; én úgy érzem, hogy tudásom legjavát adtam bele, és az óvoda kitűnően működik. Azonban egy év után páros lábbal rúgtak ki, egy mondvacsínált fegyelmi keretén belül. Ez akkoriban igen sok emberrel megesett. Elhelyeztek a Beruházási Bank üzemi óvodájában, vezetőként. Itt egy-két évig dolgoztam, megszületett a fiam, és otthon maradtam. Gyes, Gyed nem volt még, szűkösen éltünk. Közben tanítottam a Dolgozók Óvónőképzőjében (Burchard Erzsébet volt az igazgató), meg a Teleki Blanka gondozónőképzőben, melyet Pikler Emmi szervezett meg tanyasi lányok számára, és Halász Jenny igazgatót.

Csípőficammal születtem, és bár gyermekkoromban helyrehoztak, a két szülés

után gyakran voltak panaszaim, és sokat voltam kórházban. Így érlelődött meg bennem az a gondolat,

hogy gyermekkorházban akarok dolgozni, és küzdeni a hospitalizációs ártalmak ellen. Hiszen a felnőtt is milyen kiszolgáltatott, tehetetlen, és elhagyott a kórházban, hát még a gyerek!

Valaki összeismertetett dr. Szívós Annával, aki az ORFI I. Heine-Medin utókezelő osztályának főorvosa volt. Kiderült, hogy ő már évek óta kérelmezi, hogy kapjon az osztályára egy pedagógust, aki a hónapokig-évekig bent fekvő és kezelést kapó béna gyerekek lelkével is foglalkozik.

Csodálatos módon 1957 januárjában megkaptam ezt az állást, úgy, hogy a II. ker. valamelyik óvodájában voltam státuszban, a munkahelyem pedig az ORFI I. Heine-Medin osztálya volt.

Sokat olvastam és tanultam hozzá, és kialakítottam egy új szakot, ami aztán a felsőoktatásban tanszéket kapott: a pszichopedagógiát. Megtanultam, hogy mit jelent a béna gyerekeknek, az addig aktív, futó-ugráló gyerekeknek egyszerre tehetetlenné és kiszolgáltatottá válni. Milyen depressziós hangulatban vannak, milyen befelé fordultak, vagy éppen dacosak, agresszívak, milyen kevésbé kooperábilisak a kezeléssel, a gyógytornával szemben, ami gyakran fájdalmas és kényelmetlen. Kiterveztem, hogy mivel lehet nekik örömet nyújtani, megmaradt készségeiket aktivitásba fordítani, a kórterem szűrkéségét feloldani. Beszereztem, illetve összekoldultam a foglalkozásokhoz szükséges anyago-

A felnőtt is milyen kiszolgáltatott, tehetetlen, és elhagyott a kórházban, hát még a gyerek!

kat, és kórteremről kórteremre járva csináltam az „óvodát”, melynek keretében meséltem, verseket

mondtam, dramatizáltunk, aztán rajzoltunk, kivágtunk, ragasztottunk, varrtunk, és egyéb manuális munkákat csináltunk. Mindez nem volt egyszerű, mert volt olyan gyerek, aki felülni sem tudott, volt, aki csak hason fekvé tudott részt venni, volt olyan; akinek egyik, vagy mindkét keze volt béna. De, amit nyújtani tudtam, az hatalmas örömet adott nekik, lelkiállapotuk javult, és optimizmust nyújtott a jövőre nézve. Sokat beszélgettünk a helyzetükről, a kilátásaikról. Később

⁸ Városligeti fasor 39–41. A telken ma már az 1965-ben épült óvodaépület látható.

szerveztem számukra programokat: a Fenyves úti iskola színjátszó köre jött el előadást tartani, az ELTE bölcsészhallgatói tartottak irodalmi délutánt, más előadókat is beszerveztem. Azután sikerült hetenként egyszer a kórház autóbusszával elvinni a gyerekeket várost nézni.

Tíz évet töltöttem ebben a munkakörben, közben externáltam az I. Gyermekklinika pszichológiai ambulanciáján (vez.: Liebermann Lucy), előadásokat hallgattam, tanultam. Ekkor már enyhült a pszichológia elutasítása (ami a Rákosi-korszakban üldözendő burzsoá ideológiának minősült).

1967-ben kerültem dr. György Júlia pszichológiai rendelésére, már gyermekpszichológusként. Ez az ambulancia akkor még igen mostoha körülmények között működött, SZTK-rendelőben, iskolai tantermekben, majd végül a Faludi 5.-ben,⁹ Fővárosi Gyermekpszichológiai Szakrendelő néven. Itt már sokan

dolgoztunk, a rendelő híre hamar közmert lett. György Júlia nemcsak nagy tudású gyermekpszichiáter volt, hanem kiváló oktató is, és a gyermekvédelem úttörője. A legkülönbözőbb problémákkal hozták a szülők, és küldték a pedagógusok a gyerekeket, a bepisiléstől kezdve a kriminalitásig. Orvosunk is volt, tehát testi, lelki és szociális szempontból vizsgáltuk és kezeltük eseteinket. Mindig foglalkoztunk a szülőkkel is. Belső szemináriumon beszéltük meg eseteinket, együtt gondolkodtunk, adtuk át egymásnak tapasztalatainkat, módszereinket. Majd később nyitott szeminárium lett, sok hallgatóval, irodalmat és eseteket referáltunk, olykor meghívott előadókkal is.

Másodállásban dolgoztam Nevelési Tanácsadóban, majd amikor 1981-ben nyugdíjba mentem, több Nevelési Tanácsadóban is dolgoztam.¹⁰ A múlt évben a Fővárosi Pedagógiai Intézet egy olvasószemináriumát itt, az én lakásomon vezettük az FPI egyik munkatársával.

Gyermeknyaraltatás a Szabadság-hegyen, 1943-ban

⁹ Budapest, XIII. kerület, Faludi utca 5. Az épületben ma a Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központja működik.

¹⁰ Egészen biztosan dolgozott az I., a II. a IV. és a XIII. kerületi Nevelési Tanácsadóban, kapcsolata volt a III. kerületi Nevelési Tanácsadó vezetőjével, és időről időre a százhalombattai Nevelési Tanácsadóba is hívták esetmegbeszélésre. (Hoffer János kiegészítése)

Fiával, Jánossal 1955 körül

Hoffer János így emlékezik:

Hoffer Éva, lánykori nevén Vajna Éva Sára 1917. június 24-én született Budapesten. Édesapja gyermekorvos volt, aki a mamám születése előtt az I. világháborúban katonaeorvosként működött. 1921-ben egy általa végzett műtéti beavatkozás során megfertőződött, és nem lévén antibiotikum, meghalt. Így a mamám és a nagymamám egyedül maradt, ami akkor sok nehézséggel járt, hiszen a család női nagy részének egyáltalán nem, vagy csak csekély önálló keresettel járó tevékenysége volt. Nagymamám súlyos cukorbetegség mellett más betegséggel is küzdött. A mamámat a nyilatkozatában leírtakon túl a gazdasági tényezők és a numerus clausus arraafelé terelték, hogy minél előbb olyan szakmája legyen, ami két ember megélhetését lehetővé teszi. Akkor az óvónőség középfokú képzettséghez volt kötvé (így arra nem vonatkozott a numerus clausus), ezért az óvónőképzőt választotta.

Annak elvégzése során és után a fel-

raltatásokon, és ahogy ő említette, „hospitált” Lichter Rut (Preisich Gábor építész felesége) magánóvodájában.

A cikkben említett munkái közül a legérdekesebb, legizgalmasabb a Heine-Medin kórházi óvónőség volt, amit teljesen egyedül és önállóan csinált. Renge- teg dolgot kellett kitalálnia, ahhoz, hogy a legkülönbözőbb egészségügyi helyzetben lévő gyermekek a több hónapos kezelés alatt is óvodapedagógiai fejlesztésben részesüljenek. Ahogy ő említette, itt nem a gyerekek jártak az óvodába, hanem az óvoda ment a gyerekekhez a kórtermekbe. Jól emlékszem, hogy sok helyre ment el „tarhálni”, hogy az üzemben hulladéknak tekintett mara- dékot, kis hibás anyagokat adják oda neki, mert abból az óvodában még a gyerekek alkotni tudnak. Így került textília a Textilipari Minőségellenőrző Intézetből, tévnyomatos színes papír valamelyik nyomdából, a Budapesti Nemzetközi Vásáron megmaradt színes reklámanyag a kórházi gyerekek kezei közé. Ebben az időben elvégzett egy bábkészítő tanfolyamot is, készültek bá- bok, amikkel a jobban mozgó gyerekek

bábszínházat tartottak azoknak, akik nem tudtak járni. És természetesen zenéltek, énekeltek, ő furulyázott hozzá.

Ugyanekkor lektorálta Karlóciné Kelemen Marianne „Papírmunkák, hajtogatások” könyvét. Ez azzal járt, hogy az esti órákban a számára nem világos leírású hajtogatásokat elmondatta Marianne nénivel telefonon, vállával a füléhez szorította a kagylót, két kézzel hajtogatott hangosan ismételve a vonal túlvégéről jövő utasításokat.

A gyermekbénulást elkapó gyermekek kinőtték az óvodáskort, így nem volt indokolt egy idő után óvónő foglalkoztatása. 1963 és 1965 között mint externalista részt vett az I. sz. Gyermekklinika Pszichológiai Osztályának gyakorlati munkájában, ott pszichológia-előadásokat hallgatott abból a célból, hogy a közben iskoláskort elért gyermekbénulások gyerekek hospitalizációs problémáit, elszakíthatósági és kisebbségi érzéseit terápiával kezelni tudja.

Ezt követően részt vett a dr. György Júlia vezetésével megalakult rendelő munkájában gyermekpszichológusként, mely akkor az Apáthy István kórházhoz tartozott, és amelynek a Május 1. úti (ma Hermina út) Általános Iskola igazgatója, Gáti Ferenc adott otthont. Ez volt az elődje a későbbi Faludi utca 5. alatt működő Fővárosi Tanács Gyermekpszichológiai Szakrendelő Intézetnek. Itt leginkább óvodáskorú gyerekekkel foglalkozott.

Közben a '70-es évektől rendszeresen publikált az Óvodai Nevelés folyóiratban, később szülőknek szóló nevelési cikkeket írt a Népszabadság vasárnapi mellékletének Otthon rovatába. A Csalládi Lapban 1985–1990 között megjelent cikkeit saját unokái – az én gyermekeim – ihlették. Több gyermekpszichoterápiás tárgyú írása jelent meg tankönyvekben. Munkásságáért György Júlia-díjat kapott.

2016-ban, 99 éves korában hunyt el.

